

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Definitionis dignitas, & variæ appellationes. Capvt XV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

exculta sunt. Sed ut fegetes fecunde, & vberes, non solum fruges, verum herbas etiam effundunt inimicissimas frugibus, sic interdum ex illis locis, aut leuia quaedam, aut caussis aliena, aut non vtilia gignuntur, quorum ab oratoris iudicio delectus magnus adhibebitur: Quoniam modo ille in bonis haerebit, & habitabit suis. Nunc de singulis in specie dicendum est.

Definitionis dignitas, & varia appellationes.

CAPVT XV.

Operis vmbra orationem dixisse fertur Democritus, quod delineatio quaedam rerum fiat beneficio verborum. Est id quidem in ceteris, sed maxime in definitione conspicuum, quae non modò vmbra est, sed viua rei, quam describit imago, atque ideo certe illud Pausiae pictoris, & Glycerae coronariae incundissimum certamen, cum haec innumeros flores summa varietate distinctos proponeret: Ille verò corundem formas, & colores exprimere, ac diuersos veluti luxuriantis naturae ludos artis beneficio consequi niteretur. Sed nec minor definitionis splendor, aut dignitas, quae res tot, & tãtas, quas huius caeli ambitu, diuina mens cõplexa est, paucissimis quibusdã verbis depingere, atque illustrare conatur. Ex quo si tãta statuarum artis magnitudo, quae (vt ait Calliodorus) primò à Thufcis profecta mentibus, & inuentis, ita creuit apud posteros, vt parem populum Romae daret, quem ipsa rerum parens natura procrearat.

Definitio i-mago, & characteris mos appellatur.

Nò minima laus profectò definitionis, quae hanc rerum vniuersitatem, tot accuratis descriptionibus, quasi statuis, & imaginibus amplexa est. Haec de prima definitionis appellatione.

Eadem terminus.

Secundò à Græcis dicitur ὅρος, quasi terminus, aut lapis terminalis, ex quo definitio quoque à Latinis nuncupata est. Magnum profectò nomen, & quod definitionis dignitatem fati indicat. Sacros enim fuisse apud veteres lapides terminales scimus, non alia de causa, quam quod agrum ab agro discriminantes, contentionum omnium materiam succiderent, ex quo cecinit Ouidius in Terminum.

Tu populos urbesque, & regna ingentia finis.

Omnis erit sine telitigiosus ager.

Sed quod magis mireris, ita religiosi fuerit Terminorum lapides, vt si quando, quis in Arabia lapidibus proiectis stratus ager inueniretur, ominosus idem, & cultura inhabilis iudicaretur, ne forte lapis aliquis vnus ex terminalibus violaretur ab inscijs. Quamobrem plerique inuidia moti eiusmodi lapides in agros vicinorum proieciabant, quò illis postea cum graui detrimento cessaret ager.

Terminus religiosus.

Vlpianus libi quaedam extr. criminibus.

Hoc crimen σκοπιδισμόν nominabant, vt ex Vlpiano liquet, sunt quaedam, inquit, quae more prouinciarum, coercionem solent admittete, vt puta in prouincia Arabia σκοπιδισμόν crimen appellant: Cuius rei admissum tale est: Plerique inimicorum solent praedium inimici σκοπιδισμόν, id est lapides ponere indicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset, malo letho periturus esset insidijs eorum, qui scopulos posuissent. Quae res tantum timorem habet, vt ne agrum accedere audeat crudelitatem timens eorum, qui scopulifinum fecerunt. Hanc rem Praesides exequi solent grauius, vsque ad poenam capitis, quia & ipsa res mortem comminatur.

Haec terminorum Religio. Quanta igitur definitionis dignitas, quae ὅρος Terminus nominatur, & longè aliter, quàm depacti agrorum limites, res totius vniuersi distinguit, omnemque tollit permissiõnem. Anastasius Synaita in ὁμολογ. cap. i. definitiones ὁρους appellari censet. quasi ὁράσεως ἢ ὀφθαλμοῦς παραμάτων ἐπάρχοντας quid sint rerum visus & oculi.

Tertiò à Platone in Thæteteto cum Sole definitio comparatur, quod non secus, ac clarissimum solis humanae imbecillitatis tenebras discutit, & magnum ad capeffendas disciplinas, conferat adiumentum.

De definitione simplici, & Logica.

CAPVT XVI.

Et in definitionibus Logici parcius vtuntur Oratores, qui non siccò illo, sed fuso quodam, & adipali dicendi genere delectantur.

tur: Debent tamen accuratè definitionis tenere rationem, ne rerum ignari, frustra cum nihil opus est, luxurient in verbis. Est igitur definitio, vt ait Aristoteles. *λόγος ὁ τι οὗ ἔστιν* vel vt ait Cicero i. de orat. Rerū breuis, & circumscripta quædam explicatio, vel vt habet author ad Herennium, *oratio, quæ res aliquas proprias amplectitur potestates breuiter, & absolute*. Partes eius sunt genus, & differentia, & quibus quasi anima, & corpore consistit. Fit enim vt rem definiendi primum notiora occurrant, & cum multis communia, quæ cum differentia, quasi proprio quodam vinculo complexus fuerit, tunc existit definitio, vt si hominem definire velis, primum occurrit animalis, hoc est naturæ sentientis notio, mox proprius consideranti, in rationis sinu, quasi in proprio essentia domicilio versari cognoscitur. Ex eo animal rationis particeps nominatur. Hæc integra definitio. Sed quia proprias rerum differentias inuenire difficillimum est, per proprietates, & accidentia maximè apud oratores definitiones tradi solent.

Tria vulgo in rebus definiendis occurrunt vitiorum genera. Primum est, cum propter multitudinem verborum nimium quam necesse sit res extrahi videretur. In quo errauit Porphyrius, qui hominem definiuit *λόγιον ζῷον διάνοιον*: nihil enim opus erat mentionem facere mortalitatis. Sed hanc idcirco dictionem subiunxit, vt distingueret ab angelis, qui tamen *ζῷα λογικά* proprie dici non possunt. Secundum est, cum ob paucitatem res non satis explicatur: vt si dicas, hereditas est *pecunia, qua morte alicuius ad quempiam peruenit iure*, non est satis, addendum, nec ea aut legata est testamento, aut possessione retenta. Tertium fit, cum genus, aut differentia commode non est assignata.

Contra, virtutes definitionis sunt tres, vt sit dilucida, breuis, & propria. Fiet autem dilucida, si vitentur ea, quibus obscuratur. Taliæ sunt primum homonyma. Idcirco hanc definitionem non probat Aristoteles, *γένεσις ἔστιν ἀγαθή ἐπὶ οὐρανῶν*. Generatio est deductio ad substantiam. Secundò metaphora, vt si quis Altricem pro terra, aut pro temperantia concentum vsurpet.

Tertio, verba impropria, & nouata, quò Platonis au. nomine Aristoteles reprehendit Platonem, dicitur, qui oculum, *ὄφθαλμον*, araneam *ἀράχνην*, me-

dullam *ὄστρον* definiuit. Breuis erit, si nihil addatur superfluum, esse autem illud superfluum, & redundans, quò sublato, id quod reliquum est, perspicuum facit rem definitam. Sic qui definit, hominem animal rationis particeps, disciplina capax, peccat redundantia verborum.

Propria fiet, si rem, cuius est definitio, lucidius exprimat, nec si nilis sit veterum pictorum imaginibus, qui si hominem, aut leonem depinxissent, discerni haud facile poterant, nisi superscriptus esset titulus, hic homo est, hic leo.

Ad summum iudex, & veluti Lydius lapis definitionis is erit, si definitionem ita cum eo, quod definitur conuertat, vt ex definitione res, & re definitio consequatur.

Eius vsus in argumentando triplex esse solet, vt notauit Cicero in Topicis, aut enim subiecti definitionem sumere licet, aut attributi, aut vtriusque ad definitionem explicandam. Quod enim definitioni conuenit, aut non conuenit rei, quæ definitur. Vt si is, qui dolet aliorum rebus prosperis, non sit sapiens, cum inuidus sit huiusmodi, cum sapientem non possis meritò dicere. Cui autem definitio tribuitur, vel detrahitur, eidem tribui, vel detrahi necesse est, quod definitur: vt si Imperator est vir rerum militarium sciens, non potest Cicero non esse imperator, qui magna rerum bellicarum peritia Parthos in Amanò monte debellauit. Si ars est, quæ cognitis, penitusque perspectis, & in vnũ exitum spectantibus, & nunquam fallentibus rebus continetur: nec eiusmodi rebus constat eloquentia, profectò eloquentia ars dici non potest.

Deinde, si definitio definitioni conueniat, aut non conueniat: definitum quoque definito conueniet, aut non conueniet. Vt si rectus animi habitus laude dignus est, cum talis sit virtus, sua laude carere non potest. Quod autem magis suscipit rei propositæ definitionem, id magis tale est: vt si vtile definitur, quod ad finem conducit, id quod magis conducet vt illius erit. Hæc & similia pertinent ad vulgata Logicorum axiomata, quæ licet apud Aristotelem in sexto Topicorum, plenius indagare. Ego, quando ista tractandi ratio non est huius instituti, ab istis Logicorum exilibus argutis, in planiorem Rhetorum campum transferam orationem.

Aristot. 1. 1. 1. Cicero 1. 2. ad Heren. 17. 2. de inuent. 153. ubi affert exemplum de nau.

Vitia definitionis.

Virtutes definitionis. Arist. 1. 1. 1. Top. 1. 5.

Definitiones Platonis au. dicitur.

Arist. 1. 1. 1. Top. 1. 2.

